

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکز
دانشکده علوم سیاسی
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (A.M)

عنوان :

پیامدهای خیزش های جهان عرب بر کویت از سال ۲۰۱۱-۲۰۱۳

استاد راهنما:

سرکار خانم دکتر فاطمه شکوهی آذر

استاد مشاور :

جناب آقای دکتر حمید پیشگاه هادیان

پژوهشگر :

مهدی تقفی

تابستان ۱۳۹۲

تقدیم به :

ایثارگران هشت سال دفاع مقدس که با ایثار با ارزش ترین سرمایه های خود زمینه امنیت و

آسایش امروز ما را فراهم کردند .

تقدیر و تشکر

صد هزار شکر خدایی را که بزرگترین امید و یاور ما در لحظه لحظه های زندگیست و هر چه دارم از اوست ، به امید آنکه توفیق یابم جز خدمت به خلق او نکوشم.

به مصداق «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بسی شایسته است :

از استاد فرزانه و دلسوز سرکارخانم دکتر فاطمه شکوهی آذر که با صبر و درایت فراوان راهنمایی این پایان نامه را به عهده داشته اند .

و

از استاد ارجمند جناب آقای دکتر حمید پیشگاه هادیان که با بزرگواری و فروتنی مشاوره این پایان نامه را برعهده داشته اند .

و

از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر میر طیب موسوی که با بزرگواری و فروتنی به شایستگی داوری این پایان نامه را برعهده داشته اند .

کمال تشکر و قدردانی را دارم.

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب مهدی ثقفی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۰۰۷۶۳۷۲۹ در رشته روابط بین الملل که در تاریخ ۹۲/۶/۲۰ از پایان نامه خود تحت عنوان «پیامد های خیزش های عربی بر کویت از سال ۲۰۱۱-۲۰۱۳» با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام . بدینوسیله متعهد می شوم :

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و) استفاده نموده ام ، مطابق ضوابط و رویه های موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام .
 - ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .
 - ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم .
 - ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی ، خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .
- نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء :

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۲/۶/۲۰

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای مهدی ثقفی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۸
و بادرجه عالی مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی دانشکده علوم سیاسی این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشکده تهیه شده است	
نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی کد واحد : ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه : ۱۰۱۲۰۸۱۰۹۱۲۰۱۸
عنوان پایان نامه : پیامدهای خیزش های عربی در کویت	
نام و نام خانوادگی دانشجو: مهدی ثقفی شماره دانشجویی: ۹۰۰۷۶۳۷۲۹ رشته تحصیلی: روابط بین الملل	تاریخ شروع پایان نامه: نیمسال دوم ۹۲-۹۱ تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۲/۶/۲۰
استاد راهنما: سر کار خانم دکتر فاطمه شکوهی آذر استاد مشاور: جناب آقای دکتر حمید پیشگاه هادیان	
آدرس و شماره تلفن: نیروی هوایی ابتدای امامت خیابان رستگار صولتی پلاک ۲۷ طبقه ۴	
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده): <p> خاورمیانه طی سالیان متمادی به عنوان یکی از حساس ترین و مهمترین مناطق جهان همواره آستان حوادث مهم و تاثیر گذار بوده و هست . خیزش های مردمی کشورهای عربی شمال آفریقا که از اوایل سال ۲۰۱۱ با سرنگونی بن علی و مبارک در تونس و مصر که منجر به قدرت رسیدن جریان اخوان المسلمین گردید ، زمینه انجام این تحقیق را فراهم نمود . یکی از مهمترین جریان های فعال در اعتراضات مردم کشورهای عربی جنبش اخوان المسلمین بود که پس از چند دهه مبارزه سیاسی شرایط لازم را جهت به دست گرفتن قدرت بدست آورد. فرض اصلی این تحقیق براین است که افزایش نفوذ نیروهای اخوان در سطح منطقه چه تاثیری برکویت که برخی از شاخص های لیبرال دموکراسی مورد نظر غرب را دارا می باشد ، خواهد داشت . درفصل دوم نظریات مکتب لیبرالیسم بویژه مبحث فراملی گرای و نقش تاثیر گذارکنشگران غیردولتی برروابط دولت ها مورد بررسی قرارگرفته است . درفصل سوم ضمن اشاره به تاریخچه سیاسی کویت ، جریان های فعال در صحنه سیاسی این کشور معرفی گردیده است. در فصل چهارم ویژگی ها و وجوه مشترک خیزش های مردمی بررسی شده است . در فصل پنجم ضمن اشاره به پس لرزه خیزش های مردمی درکویت و سرنوشت نیروهای اخوان بعد از برکناری مرسی درمصر سناریوهای مختلفی جهت ادامه حیات سیاسی اخوان (فعالیت زیر زمینی ، استحاله فکری ، ادامه وضعیت فعلی) و پیامدهای به قدرت رسیدن اخوان در کویت مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت و علی رغم نوعی ایستایی این جریان به دلیل حوادث ۳۰ ژوئن ۲۰۱۳ مصر ، به این نتیجه رسیدیم که جنبش اخوان می تواند در کویت رشد داشته باشد لکن در این مسیر با یک سری موانع داخلی (شیعیان ، ملی گراها ، زنان و...) و خارجی (همسایگان بویژه عربستان و غرب) مواجه خواهد شد و درصورت به قدرت رسیدن تضاد هایی را باشیعیان ، بخشی از جریان سلفی (القاعده) ، آزادی و نوع پوشش زنان ، لائیک بودن دانشگاه ها، آزادی بی حد و حصر رسانه ها ، اجرای احکام اسلامی در دستگاه قضا و مصوبات و قوانین پارلمان خواهد داشت . </p>	
نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهشنامه دانشکده مناسب است _ مناسب نیست تاریخ و امضاء	

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات	۱
۱-۱ بیان مساله :	۲
۲-۱ هدف های تحقیق :	۴
۳-۱ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن :	۵
۴-۱ سوالات و فرضیه های تحقیق	۷
۴-۱-۱ سوال اصلی	۷
۴-۱-۲ فرضیه اصلی	۷
۵-۱ مدل تحقیق	۷
۶-۱ تعاریف عملیاتی متغیرها و واژه های کلیدی	۷
۷-۱ روش تحقیق (روش گرد آوری اطلاعات)	۸
۸-۱ قلمرو تحقیق	۸
۹-۱ جامعه و حجم نمونه	۸
۱۰-۱ محدودیت ها و مشکلات تحقیق	۸
۱۱-۱ سازماندهی تحقیق	۹
فصل دوم - چارچوب نظری	۱۰
۱-۱-۱ مقدمه	۱۱
۱-۱-۲ لیبرالیسم در روابط بین الملل	۱۱
۲-۱-۲ جهان بینی لیبرالیسم	۱۴
۲-۲ تعریف صلح در نظام سیاسی و بین المللی	۱۵
۲-۲-۱ نخستین رویکردها به مسئله صلح در نظام سیاسی بین المللی	۱۵
۲-۲-۲ رهیافت لیبرالیسم و مسئله صلح	۱۷
۳-۲-۲ صلح دمکراتیک	۱۷
۳-۲-۳ فراملی گرایی	۱۹
۴-۲ تجارت ، ارتباطات و وابستگی متقابل جهانی	۲۲

۲۲ ۲-۴-۱ لیبرالیسم و تجارت جهانی
۲۳ ۲-۴-۲ لیبرالیسم و همگرایی در روابط بین الملل
۲۴ ۲-۴-۳ تئوری همگرایی
۲۶ ۲-۴-۴ رژیم های بین المللی وابستگی متقابل
۲۷ ۲-۴-۵ نظریه ی وابستگی متقابل
۲۹ ۲-۴-۶ تعریف نظریه وابستگی متقابل
۳۲ ۲-۴-۷ مفهوم وابستگی متقابل و وابستگی متقابل پیچیده
۳۳ ۲-۴-۸ مفاهیم بنیادین وابستگی متقابل
۳۶ ۲-۴-۹ ویژگی های وابستگی متقابل
۳۸ ۲-۴-۱۰ رژیم های بین المللی و وابستگی متقابل
۳۹ ۲-۴-۱۱ جهانی شدن و مفهوم جهان گرایی
۴۰ ۲-۴-۱۲ شاخصهای جدید جهان گرایی
۴۴ ۲-۴-۱۳ فراگیری تکثر گرایی و دموکراسی
۴۵ ۲-۵-۱ نهاد گرایی لیبرال
۴۸ ۲-۵-۱ نهاد گرایی نولیبرال
۴۹ ۲-۵-۲ نظام بین الملل مهمترین عامل تعیین رفتار دولت ها
۴۹ ۲-۵-۳ بی نظمی بین المللی
۵۱ ۲-۵-۴ دولت ها مهمترین بازیگر
۵۱ ۲-۵-۵ دولت ها بازیگرانی عاقل و بسیط
۵۲ ۲-۵-۶ نهادها دارای هویت مستقل
۵۳ ۲-۶ نهادگرایی نولیبرال و همکاری های بین المللی
۵۶ فصل سوم: آشنایی کویت
۵۷ بخش اول : تاریخچه و ساختار سیاسی
۵۷ ۳-۱ مقدمه
۵۷ ۳-۱-۲ ساختار حکومتی
۵۸ ۳-۱-۲ قانون اساسی

۵۸ ۳-۱-۴ قوای سه گانه کویت
۵۸ - هیات دولت
۵۹ - پارلمان
۶۱ - قوه قضائیه
۶۱ - دادگاه قانون اساسی
۶۲ - محاکم
۶۲ ۳-۱-۵ احزاب سیاسی
۶۳ ۳-۱-۶ روابط خارجی کویت
۶۴ بخش دوم : جریان های عمده سیاسی و مذهبی کویت
۶۴ ۳-۲ مقدمه
۶۴ ۳-۲-۱ جریان چپ ملی گرائی و قومی در کویت
۶۶ ۳-۲-۲ اخوان المسلمین
۶۷ ۳-۲-۳ جریان سلفی
۶۹ ۳-۲-۴ جریان تشیع
۷۰ اصلیت شیعیان کویت
۷۰ - درصد شیعیان نسبت به جمعیت کویت
۷۰ - وضعیت شیعیان تا پایان دهه ۶۰ م :
۷۱ - شیعیان از استقلال از کویت تا پیروزی انقلاب اسلامی
۷۲ - وضعیت شیعیان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی
۷۲ - تشکیلات شیعیان
۷۳ - انجمن دانشجویان شیعه
۷۳ - جمعیته الثاقیه الاجتماعیه
۷۴ - ائتلاف الاسلامی الوطنی
۷۴ - نشریات شیعیان
۷۴ ۳-۲-۵ اتحادیه ملی دانشجویان دانشگاه کویت
۷۵ ۳-۳ گروههای دانشجویی
۷۵ - گروه ائتلافیه
۷۵ - گروه المستقله

۷۶	- گروه الوسط الدیمو قراطی
۷۶	- گروه های سه گانه «الاسلامیه»، «الاسلامیه الحره» و « حره»:
۷۷	- گروه المسار الطلابی
۷۷	- گروه الاتحاد الاسلامیه
۷۸	- ائتلاف ملی دمکراتیک
۷۸	- تجمع مبانی امت
۷۹	- تریبون دمکراتیک
۸۰	- حزب الامه
۸۰	- ائتلاف ملی اسلامی
۸۰	- توافق ملی اسلامی
۸۱	- جنبش الميثاق کویت
۸۱	- تجمع منشور ملی
۸۲	- تجمع عدالت و صلح
۸۴	فصل چهارم: مشترکات خیزش در کشورهای عربی
۸۵	۱-۴ مقدمه
۸۶	۱-۱-۴ ویژگی های بنیادین جنبش های جدید اجتماعی
۸۷	عوامل مهم در شکل گیری جنبش های اجتماعی
۸۷	۲-۴ عوامل سیاسی
۸۷	۱-۲-۴ دیکتاتوری و فقدان مشارکت سیاسی
۸۸	۲-۲-۴ جوامع ناهمگن قومی و مذهبی
۸۹	۳-۲-۴ وابستگی به غرب
۹۰	۳-۴ عوامل اقتصادی
۹۳	۱-۳-۴ فقدان عدالت اجتماعی
۹۳	۴-۴ عوامل فرهنگی
۹۵	۱-۴-۴ انقلاب و سانه ها و شبکه های مجاز
۹۶	بحران هویت

۱۰۰	اسلام عامل معنا بخش رهایی از بحران
۱۰۲	۴-۵ ویژگی های جنبش های اجتماعی جدید در خاورمیانه
۱۰۲	- مردمی بودن
۱۰۳	- هویت گرایی
۱۰۴	- ضد استبدادی
۱۰۴	- مشی مسالمت آمیز
۱۰۵	- فقدان رهبری مشخص
۱۰۶	- استقلال طلبی
۱۰۷	- نقش تسریع کننده رسانه ها
۱۰۸	- پیشتازی جوانان
۱۰۸	- نوسان در جایگاه احزاب و گروه های سیاسی سستی
۱۰۹	- تاثیر فرهنگ مشترک عربی در تسری جنبش ها
۱۰۹	- پایان عصر ترس و ارعاب
۱۱۰	- نفی اسطوره ها و ایدئولوژی های وارداتی
۱۱۱	فصل پنجم : پیامد خیزش های عربی در کویت
۱۱۲	۵-۱ تحولات خاورمیانه و چشم انداز اصلاحات در کویت
۱۱۳	۵-۱-۱ کویت و زمینه ها و مولفه های دموکراسی
۱۱۳	۵-۱-۲ رسانه ها و مطبوعات
۱۱۵	۵-۱-۳ موانع قانونی در برابر تحقق دموکراسی
۱۱۷	۵-۱-۴ انتخابات
۱۱۸	۵-۱-۵ احزاب و چالش های مشارکت سیاسی
۱۲۰	نتیجه گیری
۱۲۵	منابع و ماخذ

فصل اول :

کلیات

۱-۱ بیان مساله :

خاورمیانه یکی از مهمترین مناطق استراتژیک جهان می باشد که به دلایل مختلف از جمله وجود ذخایر عظیم انرژی ، استقرار پایگاه های نظامی آمریکا در برخی نقاط ، دغدغه امنیت اسرائیل و...همواره با بحران های مختلفی مواجه بوده است .

این منطقه در طول قرون گذشته شاهد تغییر و تحولات مهمی در عرصه سیاسی و نظام دولت بوده است و در روند های تاریخی و از نظر جغرافیایی سیاسی ، دولت های مختلفی در منطقه شکل گرفته ، دچار تغییر و تحول شده و حتی تجزیه و ناپدید شده اند .

نقشه خاورمیانه کنونی ، محصول فروپاشی امپراتوری عثمانی از یک سو و منافع استعماری حاکمان استعمارگر از سوی دیگر است . ثبات خاورمیانه به عنوان کانون تامین انرژی جهان سرمایه داری ، پیش از هرچیز محتاج دولت های مطلقه بود که در وابستگی آنها وفاداری شان به غرب و آمریکا جای شکی نباشد.

بسیاری از قبایل و خاندان های عرب که سابقه درخشانی در خدمت به استعمار انگلیس و فرانسه داشتند به عنوان گزینه های مناسب انتخاب گردیدند. اما یک دلیل انتخاب سیستم پادشاهی مطلقه در خاورمیانه ، همان گونه که لیزاندرسون می گوید ، ناشی از این باور غرب است که سلطنت مطلقه در این منطقه نیز همانند اروپای قرن هجدهم عامل ثبات و نیز ملت سازی خواهد بود .

تاریخ معاصر جوامع عربی خاورمیانه حاکی از وجود دو دسته از دولت ها می باشد ، دولت های پادشاهی مورثی و دولت های دیکتاتوری غیر پادشاهی که از طریق کودتا به قدرت رسیده اند. اکثر جوامع عربی تا پیش از جنگ جهانی دوم دارای دولت پادشاهی مورثی و ساختار سیاسی پدر سالاری سنتی بودند تقریباً همگی این جوامع سابقه استعماری داشتند و تنها در طی دوران استعمار زدایی در قرن اخیر از استقلال ملی برخوردار شدند .

تا چندی پیش تحولات گسترده در نظام سیاسی و اجتماعی منطقه خاورمیانه برای بسیاری از مردم منطقه و ناظران خارجی آنها قابل تصور نبود و یا بسیار دور از دسترس به نظر می رسید. اما با وقوع تحولات گسترده در این منطقه بسیاری از تصورات پیشین فرو ریخت .

خیزش ها و تحولات جهان عرب که با خود سوزی یک جوان تونسی آغاز شد، موجی از درخواست ها و مطالبات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی اقشار مختلف مردم این کشور را برانگیخت . سپس به سایر کشور های منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا از جمله مصر، لیبی، الجزایر، اردن سرایت نمود. این تحولات منجر به تغییر برخی از نظام های سیاسی منطقه ، نظم منطقه ای موجود و همچنین تاثیر گذاری منافع و رویکرد ها در خاورمیانه گردید. (واعظی، ۱۳۹۱، ص ۲۸۴)

البته در این میان برخی از کشورهای مزبور هوشمندانه و با اجرای یک سری تصمیمات سیاسی از قبیل ترمیم کابینه (اردن) ، گفتگو با مردم و قول انجام اصلاحات (الجزایر) تلاش های لازم را در جهت کنترل یا کاهش سرعت انتقال بحران و یا تاخیر وقوع آن به آینده ای نامعلوم را فراهم کردند.

کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس نیز از این بحران مستثنی نبودند مردم یمن ، بحرین ، عربستان و کویت بعضا همزمان و یا با کمی تاخیر اعتراضات ضد دولتی خود را ابراز کردند در نتیجه حکام این کشورها نیز به بطور مستقیم یا غیر مستقیم درگیر بحران ناشی از سرایت جنبش های اعتراضی مردم شمال آفریقا به منظور کنترل اوضاع داخلی خویش شدند.

در میان کشور های عضو شورای همکاری خلیج فارس کویت تنها کشوری است که با داشتن قانون اساسی، نظام اماراتی را با پارلمانی در هم آمیخته و نوعی دموکراسی انطباق یافته با ویژگی های محلی برقرار کرده است و نسبت به سایر کشورهای عضو این شورای دارای ساختار سیاسی متمایز با برخی ویژگی های دموکراتیک می باشد .

در قانون اساسی کویت علی رغم اختیارات گسترده ای که به امیر داده شده ، پارلمان این کشور نیز از اختیارات زیادی برخوردار است . نمایندگان با رای مستقیم مردم انتخاب می شوند و مجلس علاوه بر تدوین قوانین ، استیضاح و رای اعتماد به وزراء بر عملکرد دستگاه های اجرایی نیز نظارت دارند .

همچنین آزادی فعالیت سیاسی و اجتماعی شهروندان ، مطبوعات و رسانه ها و برابری آنان در مقابل قانون نیز پیش بینی شده است .

این کشور از سال ۲۰۰۶ و به دنبال بی اعتمادی بین قوای مجریه و مقننه و قوی بودن نقش قبایل دچار بحران سیاسی شده است تا آنجاکه طی شش سال گذشته حداقل ۵ بار مجلس این کشور به دلایل مختلف منحل و انتخابات زود هنگام برگزار شده است .

در شرایطی که تحولات شمال آفریقا توجه رسانه های و سیاستمداران جهان را به خود معطوف کرده بود اعتراضات مردمی کویت به دلیل افزایش اختلافات میان دولت و مجلس ، انحلال پارلمان و تغییر شرایط انتخابات از سوی امیر کویت یکبار دیگر حوادث شمال آفریقا را در اذهان زنده نمود . بویژه اینکه بخش عمده ای از حرکت های اعتراضی چند ماه اخیر در این کشور عمدتاً از سوی گروه های اسلام گرای اخوان المسلمین و تندروهای سلفی سازماندهی شده که هرکدام نقش بسیار بارزی در تحولات شمال آفریقا نیز داشته اند . حال باید دید آیا رایحه جنبش های مزبور که از آن به عنوان بهار عرب و بیداری اسلامی یاد می شود و تا پیش از این به نوعی کشورهای بحرین و یمن را در نوردیده بود سواحل شمال خلیج فارس را نیز در برمی گیرد؟ آیا کویت به عنوان مستعد ترین کشور عربی این منطقه می بایست خود را برای پذیرش تغییرات جدید آماده کند ؟ و آیا ساختار نسبتاً دمکراتیک حکومت کویت نیز دستخوش تغییر خواهد شد ؟

۱-۲ هدف های تحقیق

در یک نگاه کلی ، کشورهایی که با جنبش های اعتراضی مردم مواجه بودند سه جریان عمده سکولار - لیبرال ، اخوان المسلمین ، سلفی ها نقش بازی می کنند. درکویت جریان چهارمی به نام شیعیان وجود دارد که با توجه به بنیه اقتصادی و ترکیب ۳۰ درصدی در جمعیت این کشور نقش موثری در صحنه سیاسی کویت ایفاء می کنند. جریان سکولار - لیبرال نقشی برای اسلام در حیات سیاسی و اجتماعی کشور معتقد نیستند و دین را مسئله ای شخصی و مربوط به زندگی خصوصی افراد

می دانند. جریان اخوانی در واقع اسلام گرایانه میانه رویی هستند که جریان اسلام گرایی را با مدرنیته و دمکراسی تلفیق کرده اند. جریان سوم به سنت گرایانی اختصاص دارد که معروف به گروه های سلفی هستند و سردمداران آن معتقدند مدرنیته و دمکراسی در تضاد با اسلام قرار دارد. شیعیان نیز به عنوان جریان چهارم در کویت علاوه بر اینکه مشارکت در سیاست را وظیفه خود می دانند در تلاش برای حفظ و ایجاد فضای سیاسی بازتری می باشند. البته در صحنه سیاسی امروز کشورهای عربی، گروه های اخوانی و سلفی نقش بیشتری ایفا می کنند.

با توجه به آزادی فعالیت های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی گروه های مزبور درون جامعه کویت بویژه حضور فعال گروه های اخوان المسلمین و سلفی ها در صحنه سیاسی این کشور و نقشی که گروه های مزبور در صحنه تحولات اخیر خاورمیانه پیدا کرده اند مهمترین هدف از انجام این تحقیق بررسی نقش و جایگاه هریک از گروه های چهارگانه اعم از لیبرال ها، اخوان المسلمین، سلفی ها و شیعیان در آینده کویت می باشد. (همان منبع ص ۲۳۹ و ۲۴۰)

۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن :

کویت در منطقه دارای موقعیت ژئوپولتیکی و ژئواکونومیکی ویژه ای می باشد. موقعیت ژئوپولتیکی کویت و واقع شدن آن در نهایی ترین نقطه شمال غربی خلیج فارس و قرارگرفتن این کشور در میان سه قدرت بزرگ منطقه یعنی جمهوری اسلامی ایران، عربستان و عراق اهمیتی خاص از لحاظ جغرافیائی به آن داده است که بر سیاست خارجی کویت تاثیر زیادی داشته است.

کویت در جنگ عراق علیه ایران (جنگ اول) در کنار صدام حسین ایستاد و کمک های مالی و لجستیکی زیادی به این کشور نمود در جنگ عراق علیه کویت (جنگ دوم) به عنوان قربانی اصلی ظرف یک روز به اشغال کامل عراق درآمد و در جنگ آمریکا و متحدانش علیه عراق (جنگ سوم) به نیروهای نظامی کشور های مزبور اجازه داد از خاک این کشور برای حمله به عراق و پیاده کردن

لجستیک و نیروهای پشتیبانی استفاده کنند و سوخت لازم برای ارتش آمریکا و انگلیس را تامین نمود.

یکی از مهمترین دلایل انتخاب این موضوع این است که این کشور علی رغم محدودیت های سرزمینی ، جمعیتی و ظرفیت تاثیر پذیری آن که بیش از تاثیر گذاری بر تحولات منطقه می باشد هر زمان که قدرت های بزرگ خواسته اند از این کشور استفاده ابزاری کرده اند و پیامد های آن بسیار بزرگتر از قد و قواره کویت بوده است . مرور نقش کویت در ارتباط با حوادث سه دهه اخیر و سیاست های منطقه ای و بین المللی این کشور که بعضا منشاء تغییرات و حوادث بعدی شده است مانند جنگ نفت کش ها در دهه هشتاد که در نهایت منجر به دعوت این کشور برای حضور نظامی قدرت های بزرگ در خلیج فارس گردید .

از نظر ژئواکونومیکی موقعیت کویت بسیار ارزشمند است زیرا این کشور دارای ۱۰ درصد ذخایر شناخته شده نفت در جهان است و نقش مهمی در تامین انرژی جهان ایفا می کند.

افزون بر موارد فوق و مهم تر از آنها ، ساختارهای سیاسی ، اقتصادی این کشور بستر های مناسبی را برای فعالیت گروه ها و احزاب فعال متأثر از خیزش های اخیر عربی فراهم ساخته است . تاثیر پذیری این گروه ها و احزاب ، از تحولات مصر ، تونس و عراق و نیز تحریکات مستقیم و غیر مستقیم عربستان و قطر صحنه فعالیت ها را بیش از پیش آماده تر و گرم تر می سازد . به همین جهت برخی از صاحب نظران سیاسی بر این عقیده هستند که بستر های رشد خیزشی عربی شبیه آنچه در مصر و تونس رخ نمود ، در کویت فراهم آمده و بایستی انتظار تحولاتی گسترده تر داشت .

حضور ۳/۵ ساله نگارنده در کویت علاوه بر مزیت هایی چون کسب تجربه میدانی در صحنه های سیاسی و اقتصادی ، باعث شده تا آشنایی بیشتری از لحاظ روانشناسی با خواسته های سیاسی و اجتماعی مردم این کشور به صورت عام و احزاب و گروه های سیاسی به صورت خاص حاصل گردد ، امید است که این پژوهش مارا به نتایج واقعی تری در زمینه پیش بینی تحولات آینده کویت برساند .

۴-۱ سوالات و فرضیه های تحقیق (بیان روابط بین متغیر های مورد مطالعه):

۴-۱-۱ سوال اصلی :

نظر به مطالب فوق الذکر سوال اصلی که در این زمینه مطرح شده و شایسته پژوهش جهت پاسخگویی به آن می باشد :

با توجه به اثرات سرایتی جنبش های اعتراضی اخیر کشورهای عربی ، نقش گروه های سیاسی داخلی کویت چه خواهد بود ؟ و تا چه قدر بستر های لازم برای تحولاتی مشابه در کویت فراهم می باشد ؟

۴-۱-۲ فرضیه اصلی :

با توجه به مطالبی ذکر شده ، فرضیه اصلی تحقیق به شکل زیر مطرح می گردد :

«جنبش های اعتراضی کشورهای شمال آفریقا برنقش سیاسی گروه های لیبرال ، اخوانی ، سلفی و شیعیان در کویت موثر می باشد».

۵-۱ مدل تحقیق :

استفاده از روش استقرائی و برقراری رابطه بین متغیر ها و مفاهیم و فرضیه تحقیق می باشد .

۶-۱ تعاریف عملیاتی متغیر ها و واژه های کلیدی

متغیر مستقل : کویت

متغیر وابسته: پیامد خیزش های عربی در کویت

واژه های کلیدی: خیزش های عرب ، لیبرالیسم ، فراملی گرایی ، اخوان المسلمین ، سلفی ها ، شیعیان ، کویت

۷-۱ روش تحقیق (روش گرد آوری اطلاعات)

روش انجام این تحقیق توصیفی - تحلیلی می باشد که در جمع آوری مطالب از مصاحبه با صاحب نظران سیاسی ، کتب ، مقالات فارسی و منابع خارجی که عمدتاً به زبان عربی بوده ، استفاده خواهد شد .

۸-۱ قلمرو تحقیق

تحولات سیاسی و اجتماعی منطقه شمال آفریقا و خلیج فارس بویژه کویت در محدوده زمانی ژانویه ۲۰۱۱ لغایت ژوئن ۲۰۱۳ می باشد .

۹-۱ جامعه و حجم نمونه

بطور خاص کشور کویت

۱۰-۱ محدودیت ها و مشکلات تحقیق

دامنه پیامدهای تحولات خاورمیانه معمولاً به گونه ای است که بصورت مستقیم یا غیر مستقیم در کلیه کشورهای منطقه تاثیر گذار خواهد بود لذا با توجه به استمرار و روند سریع و غیر قابل پیش بینی بودن تحولات مزبور به سختی می توان در جهت اثبات فرضیه ای خاص گام برداشت زیرا که زنجیره ای از این تحولات بصورت علت و معلول به یکدیگر پیوسته اند .

عمده ترین محدودیت این تحقیق کمبود منابع موثق و مدون بویژه به زبان فارسی است و عدم تحقیقات جامع در زمینه ریشه یابی جنبش های اعتراض آمیز می باشد .

۱-۱ سازماندهی تحقیق :

این تحقیق در پنج فصل سازمان داده شده است که فصل اول با عنوان « کلیات » به بیان مسئله ، هدف های تحقیق ، اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن و... می پردازد . در فصل دوم با عنوان « مطالعات نظری » پس از مقدمه ای کوتاه چهارچوب نظری تحقیق با استفاده از دیدگاه های لیبرالیسم بطور خاص فراملی گرایی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است . فصل سوم به « معرفی کشور کویت » اختصاص دارد که طی آن ضمن اشاره به تاریخچه شکل گیری کویت ویژگی های سیاسی ، اقتصادی ، فرهنگی ، اجتماعی کویت و همچنین موقعیت هر یک از گروه های چهارگانه لیبرال ها ، اخوانی ها ، سلفی ها و شیعیان مورد بررسی قرار می گیرند . در فصل چهارم ضمن اشاره به « مشترکات خیزش در کشور های عربی (مصر و تونس) » مورد بررسی قرار می گیرد و در فصل پنجم ضمن تجزیه و تحلیل پیامد های این خیزش در جامعه کویت به « نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات » اختصاص دارد .